

Budapesti Levéltári Mozaikok

2026/5. szám

DOI: [10.56045/BLM.2026.5](https://doi.org/10.56045/BLM.2026.5)

ISSN: 2939-6921

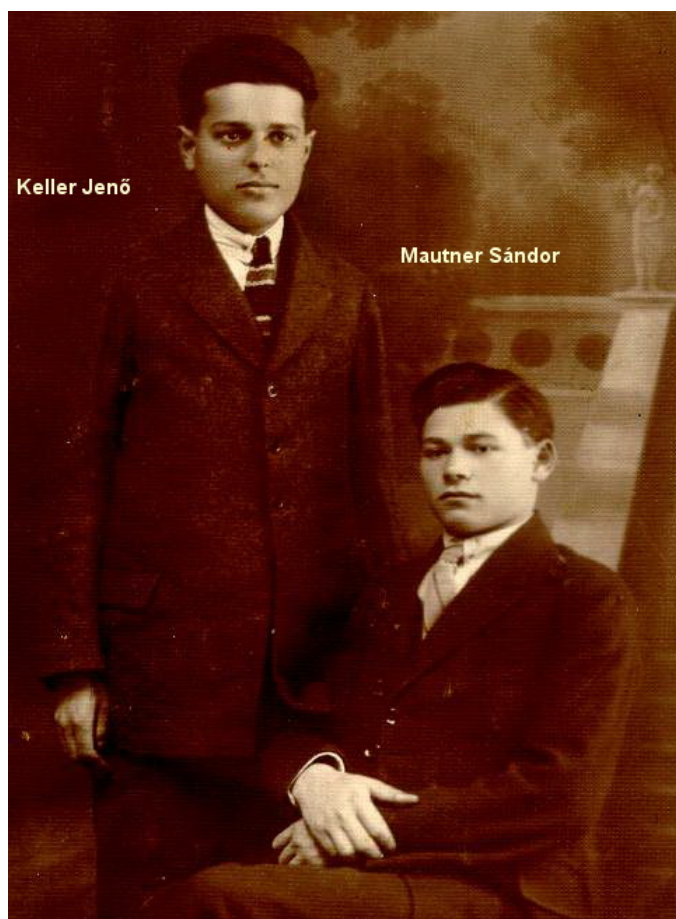
URL: <https://leveltarimozaikok.bparchiv.hu/2026/07/08/leveltari-mozaikok-126/>

MAUTNER ZOLTÁN

Mautner Sándor, egy angyalföldi munkásmozgalmi mártír

Angyalföld egyik leghosszabb utcája 1953 és 1990 között Mautner Sándor, a munkásmozgalom mártírjának nevét viselte. Joggal feltételezhetjük, hogy az utca egykori lakói is csupán töredékes ismeretekkel rendelkeztek a névadó személyéről. A róla szóló hivatalos közlések többnyire kimerültek néhány szűkszavú adatban: helyi illegális kommunista tevékenységet folytatott, életét áldozta a mozgalomért, polgári foglalkozása pedig szabósegéd volt. A tanulmány arra vállalkozik, hogy levéltári források segítségével bemutassa, milyen további részletek tárhatók fel egy mára jórészt feledésbe merült történelmi szereplő életútjáról.

Kulcsszavak: Mautner Sándor, Angyalföld, munkásmozgalom, illegális kommunista, mártír, bori munkatábor, Flossenbürg, Bárdy Zoltán

1. kép. Az ifjú Mautner Sándor és rokona, Keller Jenő (A szerző tulajdona)

A XIII. kerületben a Városi Tanács Végrehajtó Bizottságának 1953-ban hozott határozata értelmében a korábbi Szent László utcát Mautner Sándorról, a munkásmozgalom mártírjáról nevezték el.¹ Tekintettel arra, hogy az utca a kerület egyik leghosszabb közlekedési tengelye volt, területén többek között oktatási intézmény, mozi és több ipari üzem is működött, a Mautner név széles körben ismertté vált, és a köztudatban még évtizedekkel később is fennmaradt.² Ez a névhasználat akkor is tovább élt, amikor a közterületet úttá minősítették át, és ismét az Árpád-házi uralkodó nevét kapta vissza.³

Feltételezhető, hogy az egykori Mautner Sándor utcában élők többsége csak korlátozott ismeretekkel rendelkezett a névadó személyéről. A róla szóló közlések rendszerint arra szorítkoztak, hogy helyi illegális kommunista tevékenységet folytatott, életét vesztette a mozgalom érdekében, valamint, hogy foglalkozása szerint szabósegéd volt. Az 1950 és 1990 között megjelent munkásmozgalmi szakirodalom sem szolgáltatott ennél részletesebb adatokkal: Mautner Sándor nem tartozott a rendszer által kanonizált mártírok közé, emléke elsősorban lokális keretek között maradt fenn, majd a rendszerváltást követően fokozatosan háttérbe szorult.

Egy nemrégiben előkerült családi fénykép azonban felvetette annak lehetőségét, hogy távoli rokoni kapcsolatban állok az egykori munkásmozgalmi aktivistával. Ez a felismerés

¹ BFL XXXV.95.a MDP Budapesti Pártbizottságának ülései 1953. március 24. – 1953. március 31. 5. p.; *Esti Budapest*, 1953. szeptember 5. 3. p.

² Jolsvai András: *Visszajáró* LII. *Budapest*, 2008. 7. szám. 36. p.

³ BFL XXIII.101.a.1 5. számú melléklet 48. p.

indította el azt a kutatást, amelynek célja Mautner Sándor életútjának rekonstruálása. A vizsgálat eddigi eredményeit a jelen tanulmány összegzi.

Mautner Sándor emlékezete

Az egykori munkásmozgalmi aktivista emléke napjainkra nagyrészt feledésbe merült. Mautner Sándor neve ma elsősorban a Szent László út néhány házfalán fennmaradt régi utcanévtáblán bukkan fel. 1963-ban az Almássy téren a Ruhaipari Dolgozók Szakszervezetének egykori székházában emléktáblát avattak, amelyen Mautner Sándor is szerepelt mint a szakma képviselője és a munkásmozgalom mártírja.⁴ Az épületet azonban a 2000-es években lebontották, és az emléktábla feltehetően ekkor megsemmisült.

2–3. kép. Régi utcanévtáblák a XIII. kerületi Szent László úton; helyenként még ma is megtalálhatók a házak falán. (A szerző felvételei)

Mautner Sándor életéről napjainkban mindössze egy rövid, néhány soros Wikipédia-szócikk érhető el, amely döntően az interneten könnyen hozzáférhető születési és (második) házassági anyakönyvi bejegyzésekre támaszkodik.⁵ Az államszocializmus emlékezetpolitikája kiemelt feladatának tekintette a munkásmozgalom Horthy-korszakbeli mártírjainak

⁴ Mártírjaink emlékére. *Ruházati Munkás*, 1963. május 1. 3. p.

⁵ https://hu.wikipedia.org/wiki/Mautner_S%C3%A1ndor (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.) A szócikkben az elhalálozás helyének Flossenbürg volt megadva, és az 1944-es év. Sokáig a hozzárendelt hivatkozás nem vezetett tényleges forráshoz. A hivatkozás egy személyes adatközlés alapján megadott dátummal 2026. január 17-én került frissítésre. <https://collections.yadvashem.org/en/names/6768624> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

megörökítését, személyüket és a kommunista eszméért vállalt áldozatukat a társadalom számára követendő példaként kívánta bemutatni. Ennek ellenére a korszakban megjelent, a munkásmozgalom kiemelkedő alakjait bemutató összefoglaló kiadványokban és lexikonokban Mautner Sándor neve nem szerepel. Az egykori aktivista életútjára vonatkozóan elsősorban a kerületi megemlékező irodalom szolgál adatokkal. Az Angyalföld munkásmozgalmát bemutató, 1988-ban megjelent kötet elsősorban a helyi Szociáldemokrata Pártban betöltött szerepét ismerteti.⁶ Egy 1985-ben kiadott, a kerület elhunyt munkásmozgalmi harcosainak életrajzait összegyűjtő kiadvány már részletesebb életrajzi leírást közöl, azonban a hangsúly ebben az esetben is elsősorban Mautner legális párttevékenységére helyeződik.⁷ A korabeli napilapok mindössze elvétve foglalkoztak személyével, és csupán egyetlen esetben található részletesebb életpálya-bemutató.⁸ A *Pest Megyei Hírlap* 1971. június 10-i számában „*Akkor is nyár volt. Mautner Sándor emlékére.*” címmel jelent meg egy terjedelmesebb életrajzi írás.⁹ A cikk tartalmáról – az ekkor már megkezdett levéltári kutatások fényében – megállítható,¹⁰ hogy egyes részletei olyan jellegűek, amelyek feltételezhetően valamely családtag közlésén alapulhattak.¹¹ Az újságcikkekre általánosan jellemző módon az írás nem tartalmaz forrásmegjelöléseket, továbbá a szerző neve csupán monogram formájában (B. Z.) szerepel.

A rendelkezésre álló meglehetősen szűkös, bizonyos esetekben egymásnak ellentmondó életrajzi adatok (például Mautner Sándor halálának helye) kiegészítése érdekében levéltári kutatásokat végeztem. Emellett igyekeztem a leszármazottakat is felkutatni további információk gyűjtése céljából. Ennek eredményeként sikerült kapcsolatba lépnem Mautner Sándor unokájával, aki arról tájékoztatott, hogy az 1970-es évek elején készült egy, a nagyapja életét feldolgozó életrajzi írás, amely végül soha nem került kiadásra. A mű Bárdy Zoltán nevéhez fűződik, így ekkor vált egyértelművé az 1971-es életrajzi cikk szerzője, valamint az is, hogy annak tartalma a kézirat kivonatán alapul.

Az életrajzi kötet forráskritikus elolvasása azonban ahelyett, hogy a korábban feltett kérdéseket megválaszolta volna, inkább továbbiakat vetett fel. A könyv első része Mautner Sándor gyermekkorát, családi hátterét és életkörülményeit mutatja be.¹² E rész valóságalapja nagyrészt levéltári iratokkal alátámasztható, és minden bizonnyal a kézirat végén visszaemlékezőként feltüntetett Mautner Margit (Nagy Istvánné) elmondásain alapul, aki az egykori munkásmozgalmi mártír húga volt.¹³

⁶ Erényi 1989. 153–156., 173–179. és 185. p.

⁷ Pintér 1985. 84–85. p.

⁸ A Mautner Sándor név gyakran szerepel a fővárosi újságokban, azonban az említések szinte kivétel nélkül az utcára vonatkoznak, amely a nevet viselte.

⁹ B.Z.: *Akkor is nyár volt. Mautner Sándor emlékére.* *Pest Megyei Hírlap*, 1971. június 10. 3.p.

¹⁰ Életrajzával kapcsolatos adatokat, iratokat Budapest Főváros Levéltárában, valamint az Angyalföldi Helytörténeti Gyűjteményben találtam.

¹¹ Többek között a lakáskörülményekre, illetve a testvérekre vonatkozó információk.

¹² Bárdy é. n. 6–11. p.

¹³ Születési anyakönyv. Devecser 1904. december 6. 210. folyószám. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GRIL-9SX?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6JYG-8C35&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SF-G1G> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.); Bárdy é. n. 26–27. és 76. p.

4. kép. Bárdy Zoltán 1971-es cikke Mautner Sándor életéről, ami a kiadatlan életrajzi könyv összefoglalása. (B.Z.: *Akkor is nyár volt. Mautner Sándor emlékére. Pesti Megyei Hírlap, 1971. július 10. 3. p.)*

A második, terjedelmesebb rész Mautner Sándor mozgalomhoz való csatlakozásának körülményeit, valamint illegalitásban folytatott tevékenységét ismerteti, ám e fejezetekben szereplő állítások hiteles, ellenőrizhető forrásokkal nem támaszthatók alá.¹⁴ A tiltott, üldözött és konspiratív jellegű akciókról természetükből fakadóan nem készültek hivatalos jegyzőkönyvek vagy beszámolók. Emellett felmerül annak gyanúja is, hogy a bemutatott események nem feltétlenül Mautner Sándor személyéhez köthetők, hanem más, ismertebb kommunista mozgalmárok élettörténetéből kerülhettek átvételre.¹⁵

A kézirat harmadik része, amely Mautner letartóztatását követően a bori munkatáborba történő elhurcolásától kezdődően ismerteti az eseményeket, gyakorlatilag semmilyen ponton nem vehető össze azzal, amit a Szerbia területén, Bor városának közelében működő hírhedt munkatábor mindennapjairól a visszaemlékezések, valamint a történettudományi kutatások feltártak.¹⁶ A szerző által megjelölt források áttanulmányozása nyomán egyértelművé vált, hogy a kézirat utolsó mintegy tizenöt oldalát Bárdy Zoltán plagizálta: Betlen Oszkár Auschwitz III. számú (Monowitz) koncentrációs táborában elszenvedett fogságáról szóló visszaemlékezéséből teljes oldalakat vett át, mindössze a főszereplők neveit és a helyszíneket cserélte ki.¹⁷ Mindezek fényében a Mautner Sándorról előkerült életrajzi kézirat jelentős része alkalmatlan egy valóság-hű életrajz megírására. Ennek következtében Mautner Sándor

¹⁴ Uo. 12–59. p.

¹⁵ Többek között az irodalomjegyzékben feltüntetett művekből, ahol Mautner Sándort név szerint egyszer sem említik. Bárdy é. n. 76. p.

¹⁶ Uo. 60–75., illetve a kézirat elején 5. p.; Csapody 2011. 13–23. p.; Szele–Szele 2004. 5–14. p.

¹⁷ Betlen 1980. 11–14., 81–82., 103–107., 119–125., 158–159., 198–199., 292–293. p.

életútjának rekonstruálásához elsősorban a levéltári kutatások eredményei tekinthetők mérvadónak és hitelesnek.

Az egykori munkásmozgalmi mártír életútja

Mautner Sándor 1903. december 2-án született a Veszprém vármegyei Devecserben, izraelita vallású családban.¹⁸ Édesapja, a Zalaerdődön¹⁹ született Mautner Miksa,²⁰ az anyakönyvi és egyéb hivatalos iratok tanúsága szerint változó foglalkozásokat űzött: bérkocsitulajdonosként, fuvarosként, szállítómunkásként, zöldség- és gyümölcskereskedőként, illetve szabósegédként is szerepel a forrásokban.²¹ Édesanyja, Schlézinger Mária Jánosházáról származott, amely település Zalaerdőddel szomszédos. A szülők 1899-ben kötöttek házasságot a Vas vármegyei Szentgotthárdon,²² gyermekeik azonban már Devecserben születtek. Első gyermekük, Julianna 1901-ben jött világra, őt követte József 1902-ben. Margit nevű lányuk 1904 decemberében született, majd 1906-ban ismét egy fiú, Ernő, aki azonban röviddel a születése után, csecsemőkorában elhunyt.²³

A hattagú család 1912. március 11-én már Budapesten élt, amire az ekkor keletkezett első hivatalos iratok utalnak, amelyek lakóhelyként a fővárost jelölik meg.²⁴ Ebben az évben a négy gyermek beiratkozott az Örnagy utcai elemi iskolába, és lakcímként az intézmény közelében fekvő Várna utca 9. szám alatti lakást tüntették fel.²⁵ Mautner Sándor itt végezte el a III. osztály maradék hónapjait, valamint a IV. osztályt és az V. osztály nagyobbik részét.

¹⁸ Születési anyakönyv. Devecser 1903. december 2. 206. folyószám <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9R1L-SJW?cc=1452460&wc=9238-N3T%3A40679901%2C44059101%2C40933501&lang=hu&i=140> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

¹⁹ A Vas, Zala és Veszprém vármegyék határánál lévő falu korábbi neve Nyavalád volt.

²⁰ Mór vagy Móritz néven is találkozhatunk vele.

²¹ Házassági anyakönyv. Szentgotthárd 1899. július 24. 21. folyószám. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9R1L-PKM?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6JB9-ZNT9&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SF-Q91> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.); Budapesti Czim- és Lakásjegyzék 1922–1923. 862. p.; BFL VIII.466.b 19. kötet. III. fiúosztály 1911–1912. 41. számú bejegyzés

²² Házassági anyakönyv. Szentgotthárd 1899. július 24. 21. folyószám. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9R1L-PKM?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6JB9-ZNT9&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SF-Q91> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

²³ Születési anyakönyv. Devecser 1901. május 24. 97. folyószám <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR1L-2K?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6JS8-DJ4M&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SF-5V6> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.); Születési anyakönyv. Devecser 1902. augusztus 12. 152. folyószám <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9R1L-3HL?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6JS8-8RVT&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SF-5V6> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.); Születési anyakönyv. Devecser 1904. december 6. 210. folyószám <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR1L-9SX?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6JYG-8C35&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SF-G1G> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.); Halotti anyakönyv Devecser 1906. augusztus 30. 91. folyószám <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9RYN-G2B?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6JYP-2KMB&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SF-5HG> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

²⁴ BFL VIII.466.b 19. kötet. III. fiúosztály 1911–1912. 41. számú bejegyzés

²⁵ A felköltözés idejére a családtagok 30 évvel később, az 1941-es népszámlálás során különböző dátumokat adtak meg. Arról, hogy a korábbi két osztályt, illetve a III. osztály nagy részét hol töltötte Sándor, nincs adat.

A család időközben a Hungária körút 235. szám alá költözött,²⁶ amelynek közelsége miatt az iskolaváltás még nem vált szükségessé. 1914 áprilisában azonban újabb lakóhelyváltás történt, az akkori VI. kerületben található Mohács utca 13. számú házba.²⁷ Ennek következtében Sándor a tanévet már a Gömb utcai elemi iskolában fejezte be.²⁸ A Mohács utcába történő költözés tartósnak bizonyult, mivel Sándor élete hátralévő részében már ezen a címen élt, legalábbis a fennmaradt hivatalos iratok következetesen ezt a lakcímet tüntetik fel. A körúttal párhuzamos utcában azonos típusú, egyemeletes bérházak sorakoztak, amelyekben egyenként mintegy 35–36 db szoba–konyhás lakást alakítottak ki. A hattagú család az első emelet 26. számú lakásában lakott, amely a hátsó lépcsőháztól és a közös használatú mellékhelyiségektől számítva az első lakás volt.²⁹ Sándor a következő, VI. évfolyamot már a szintén Angyalföldön lévő Szent László utcai elemi iskolában végezte el.³⁰ Ezt követően tanulmányait nem folytatta tovább, hanem munkába állt, és a szabómesterség elsajátításába kezdett.

Pályaválasztását minden bizonnyal jelentős mértékben a családi háttér befolyásolta, ami a ruhaipari szakma felé terelte. Anyai ágon nagyapja szabómesterként tevékenykedett,³¹ míg édesapja foglalkozásaként az iratokban időnként a szabósegéd megjelölés is feltűnik.³² Bátyját, Józsefet követve 1916 szeptemberében szabótanonc lett édesanyja testvérénél, Schlesinger Sándor szabómesternél, s három év elteltével, a tanoncidő letöltését követően felszabadulva férfiszabósegédként kezdett dolgozni.³³ A mestervizsgát azonban már nem tette le. Sándor szakképesítésének megszerzését követően hét éven át Ziffer Sándor szabómesternél állt alkalmazásban,³⁴ aki Schlesinger Sándor veje volt.³⁵ Ziffer mester az 1940-es évek elején időről időre Sándor bátyját, Józsefet is foglalkoztatta Király utcai üzletében.³⁶

Elképzelhető, hogy még Devecserben, lehetséges, hogy más településen, ahol átmenetileg éltek, de lehet, hogy már a fővárosban egy másik iskolában.

²⁶ BFL VIII.466.b 20. kötet. IV. fiúosztály 1912–1913. 27. számú bejegyzés. Az épület ma már nem létezik, a Papp László Sportaréna mellett lévő Volánbusz-állomás van a helyén.

²⁷ Amikor a család 1914 tavaszán a Mohács utca 13. szám alá költözött, ugyanabban az épületben már több mint egy évtizede élt Mautner Vilmos gyorsfényképész a családjával. Ő Sándor édesapjának féltestvére, illetve a szerző üknagyapja volt.

²⁸ BFL VIII.452.b 3. kötet. V. osztály 1913–1914. 28. számú bejegyzés

²⁹ BFL XV.17.d.329 27990 Hrsz.; IV.1419.j 500/B.I. Mohács utca 13. 26. sorszám

³⁰ BFL VIII.369.b 21. kötet. VI. osztály 1914–1915. 21. számú bejegyzés; Végbizonyítványa: VIII.369.b 22. kötet, 21. törzskönyvi szám.

³¹ Házassági anyakönyv. Szentgotthárd 1899. július 24. 21. folyószám

³² Budapesti Czim- és Lakásjegyzék 1922–1923. 862. p.

³³ BFL IX.224.c 186. kötet 147. sorszám; Uo. 204. sorszám; Uo. 247. kötet 641. sorszám

³⁴ Uo. 104. doboz Mautner Sándor

³⁵ Halotti anyakönyv. Budapest, VII. kerület 1964. június 13. 1158. folyószám

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HT-D12Q-ZJG?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A624H-1FHD&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9DV-LKD> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

³⁶ BFL IX.224.c 26. doboz Ziffer Sándor

21. törzskönyvi sz. 191 X. - 15. tanév.

Mautner Sándor,

aki Devecser községben Ucs. p. sz. n. vármegyében
 1903. évi november hó 11. n. született, ist. vallású, az elemi
 népiskola hatodik osztályának záróvizsgáját a M. Szt. Sándor u. község népiskolában
 1914-15. tanévben, mint rendes tanuló sikerrel letette, diszkrétus magaviseletet
 és hangyag szorgalmat tanusított, az egyes tantárgyakból a következő
 érdemjegyeket nyerte:

Hit- és erkölcstan	.....	<u>jó</u>
Magyar beszéd	.....	<u>elégényes</u>
Magyar írás	.....	<u>jó</u>
Magyar nyelv	.....	<u>jó</u>
Számolás	.....	<u>jó</u>
Mértan	.....	<u>elégényes</u>
Földrajz	.....	<u>elégényes</u>
Történet	.....	<u>elégényes</u>
Polgári jogok, kötelességek	.....	<u>elégényes</u>
Természetrajz	.....	<u>elégényes</u>
Természettan és vegytan	.....	<u>elégényes</u>
Rajzolás	.....	<u>jó</u>
Éneklés	.....	<u>jó</u>
Kézimunka (kézügyesség)	.....	<u>jó</u>
Gazdaságtan (háztartástan)	.....	<u>elégényes</u>
Testgyakorlás	.....	<u>jó</u>

Ennek hiteléül a jelen végbizonyítványt az 1908: XLVI. t.-c. 7. és az
 1913: XXXVII. t.-c. 2. §-a rendelkezései alapján kiadtuk és aláírtuk.

Kelt Budapesten, 1915. évi június hó 11. n.

Csányi István igazgató. Óvárosi János tanító.

Laczkovich Károly iskolafelügyelő.

Közp. nyomt. VII/A cs. 16/a sz. Székesfehérvári házi nyomda 1914.

5. kép. Mautner Sándor iskolai végbizonyítványa. (BFL VIII.369.b 22. kötet)

Mautner Sándor első házasságát 1925 októberében kötötte Katz Magdolnával, a 18 éves nagyváradi születésű, izraelita vallású divatárusnővel, azonban kapcsolatuk 1930 nyarán válással ért véget.³⁷ Ezt követően 1931 őszén ismét házasságot kötött. A Tápíószeléről

³⁷ Házassági anyakönyv. Budapest, VII. kerület 1925. október 11. 1464. folyószám <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-DBBS-Y7V?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6GXR-XRFX&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9S7-BQQ> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

származó, római katolikus vallású Balla Erzsébetet vette feleségül, azzal a megállapodással, hogy a születendő gyermekek az anya vallását követik.³⁸ A Balla család szintén a Mohács utca 13. szám alatti bérházban lakott az emeleten, a szomszédos 25. számú lakásban, ami magyarázatot ad a felek megismerkedésére.³⁹ Balla Erzsébet és Mautner Sándor házasságából egy gyermek született: György, 1933. február 27-én, aki 1980-ban hunyt el.⁴⁰

A munkás segéd } neve: <i>Mautner Sándor</i>		Foglalkozása: <i>Férfiszabó segéd munkás</i>		A mkv. száma: <i>641/1919</i>		
Születési helye: _____		Község: <i>Derecske</i>		Megye: <i>Veszprém</i>		
Van-e elemi iskola VI. oszt. ? <i>igen</i>		Tud-e írni, olvasni? <i>igen</i>		Van-e az 1184./1914. V. K. M. rendelet értelmében vizsgálati bizonyítvány? _____		
Van-e más iskola? _____		Van-e IV. elemi iskola? <i>igen</i>		Van-e bizonyítvány, hogy iparostanoncz volt? <i>igen</i>		
Van-e ipari szaktanfolyam elvégzéséről bizonyítvány? _____		Van-e az orsz. közm. tanács által rendezett szaktanfolyamról bizonyítvány? _____				
Kiallított a <i>Budapesti férfiszabók</i>		Iparhivatal: <i>1919 év. augusztus hó 16. n.</i>		ipartestület		
Születési éve: <i>1903</i>	Orra: <i>rendes</i>	Különös ismertető jelei: 	Legutóbb alkalmazásban állott:			
Termete: <i>afacsom</i>	Szája: <i>4</i>		_____ község	_____ megye	_____ ország	
Arcza: <i>kerék</i>	Fogai: <i>jól</i>		_____ mesternél			
Szeme: <i>varna</i>	Haja: <i>felette</i>		Innen kilépett: 1 év _____ hó _____ n.			
Szemöldöke: _____	Szakálla: _____					
A munkakönyv kiállításának alapjául szolgáló okmány(ok): <i>204/1916 M. tanácsbírói írtv.</i>						
A munkaadó neve, foglalkozása, lakása	Munkába lépés ideje (év, hó, nap)	Munkából ki-lépés ideje (év, hó, nap)	A munkahelyi szüntetésének igazolása (kivételre)	Munkanemben (szakmában) történt változás és ideje	Bejegyző tisztségviselő	Jegyzet
<i>Ziffer Sándor</i>	<i>1919 VIII/16</i>	<i>1926 VIII/16</i>				

6. kép. Az egykori kommunista mártír férfiszabósegéd kartonja. (BFL IX.224 104. doboz)

Politikai szerepvállalás: legális és illegális tevékenység

Mautner Sándorról politikai szerepvállalása nyomán 1953-ban neveztek el utcát Angyalföldön. Politikai tevékenysége két jól elkülöníthető területre osztható. Egyrészt legális politikai tevékenységet folytatott a helyi szociáldemokrata pártszervezetben, illetve szakmájához kapcsolódóan aktív volt a szakszervezeti mozgalomban, másrésztől utólag illegális kommunistaként hivatkoztak rá.⁴¹ Előbbi tevékenysége viszonylag jól feltárható, és a rendelkezésre álló források egységes képet rajzolnak róla. Az 1930-as évektől a XIII. kerületi szociáldemokrata pártélet meghatározó szereplőjévé vált. Betöltötte a helyi párttitkári tisztséget, valamint a végrehajtó bizottság elnöki posztját is. Több alkalommal választották

³⁸ Házassági anyakönyv. Budapest, VI. kerület 1931. október 31. 1633. folyószám <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-6L4Q-2GW?lang=hu&i=105> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

³⁹ BFL IV.1419.j 500/B.I. Mohács utca 13. 25. sorszám

⁴⁰ BFL XV.20.1.XXXIII.1.a A2399 0568 Születési anyakönyv. Budapest, IX. kerület 1933. február 27. 486. folyószám; Uo. A1138 0475 Halotti anyakönyv. Budapest, XIV. kerület 1980. december 3. 2298. folyószám

⁴¹ Erényi 1989. 173. p.

küldötté a fővárosi pártértekezleteken és kongresszusokon.⁴² Ezzel párhuzamosan a szabók szakszervezetében is aktív szerepet vállalt.⁴³ A helyi szociáldemokrata mozgalom visszatekintő irodalma alapján megállapítható, hogy a párton belüli hatalmi konfliktusok ellenére Mautner mindvégig megőrizte pozícióját.

A személyéhez kapcsolható másik politikai tevékenységi kör az illegális kommunista pártban és mozgalomban való részvétele volt. Erről azonban hiteles, ellenőrizhető forrás nem áll rendelkezésre. Általánosságban is elmondható, hogy a magyar történelem e korszaka viszonylag kevésbé kutatott, aminek egyik fő oka a forráshiány.⁴⁴ Az illegalitásban végzett pártmunka jellegéből adódóan konspiratív módon zajlott. A résztvevő sejtek és csoportok közvetítőkön keresztül tartották a kapcsolatot a központi pártbizottsággal, álneveket és jelszavakat használtak, valamint nem készítettek jegyzőkönyveket vagy jelenléti íveket találkozóikról, hogy lebukás esetén a rendőrség minél kevesebb személyt tudjon azonosítani.⁴⁵ Noha a Mautner Sándorról készült életrajzi munka jelentős része az illegalitásban végzett tevékenységét tárgyalja, ennek igazságtartalma ma már nem ellenőrizhető. Az életrajz szerint az osztályharc elméletével először egy sebesült katonától hallott egy pályaudvaron,⁴⁶ politikai eszmeiségének további forrásaként pedig édesanyját és Fischer Márton szabómestert, szociáldemokrata törvényhatósági bizottsági tagot nevezi meg a kézirat.⁴⁷ A visszaemlékező narratíva alapján már a Tanácsköztársaság időszakában is aktívan részt vett az eseményekben, és ekkor felvételt nyert a Kommunisták Magyarországi Pártjába.⁴⁸ Bárdy Zoltán kiadatlan kézírata szerint Mautner szervezőként kapcsolódott be az 1930. szeptember 1-jei, barikádharcba torkolló munkástüntetésbe. Az eseményt követően bátyjával együtt letartóztatták.⁴⁹ A mű nevéhez köti továbbá egy toborzással egybekötött ifjúsági tanfolyam levezénylését, vakmerő szórólapozási akciókat, valamint több, nyilasok elleni fellépést is.⁵⁰ A kommunista mozgalom érdekében végzett tevékenységének bemutatása során számos ikonikus illegális munkásmozgalmi szereplő jelenik meg (például Ságvári Endre és Schönherz Zoltán),

⁴² Erényi 1989. 153–156., 173–179., és 185. p.; Pintér 1985. 84–85. p.; Mautner Sándor Szociáldemokrata Párt tagsági könyvében a belépési időpontnak 1930. július 1-jét adják meg. Az irat Mautner Sándor leszármazottjának birtokában van; Az egykori munkásmozgalmi mártír 1941-es pártokumentumai közül néhány (SzDP rendezőgárda-igazolvány, Népszava-igazolvány) az Angyalföldi Helytörténeti Gyűjteményben található meg másolatban. Leltári szám 89.349.1–358.1

⁴³ Mártírjaink emlékére. *Ruházati Munkás*, 1963. május 1. 3. p.; Pintér 1985. 84–85. p.

⁴⁴ Az illegalitásban végzett tevékenységekről csak a túlélők visszaemlékezéseiből, illetve a nagyon hiányos rendőrségi jelentésekből tájékozódhatunk. Azonban ezen lehetséges forrásokban sem sikerült Mautner Sándor említésének nyomára találnom. Sem Budapest Főváros Levéltárának töredékesen fennmaradt rendőrségi irataiban, sem a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának rendőrségi jelentéseiben, sem az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában nem bukkantam olyan iratra, jelentésre, amely az angyalföldi szabósegéd kommunista tevékenységéhez köthető. BFL VI.1.d 1., 3–4. doboz; MNL OL K 150. 3558/2024. 651 f.6/1943. I–III. kötet; ÁBTL III.10.1 80746., 3.1.9. V-142431/1.

⁴⁵ Nagy 1975. 212–213. p.; Rákos 1975. 248. p.; Kovács 2009. 25.

⁴⁶ Bárdy é. n. 10. p.

⁴⁷ Uo. 16–17. p.; Fischer Márton szabómester szociáldemokrata törvényhatósági bizottsági tag volt 1929-ig, azonban ekkor vitába keveredett a párttal, és volt egy visszaélési ügye is. Mielőtt kizárták volna a pártból, inkább önszántából kilépett. Ez után egy kisiparosokat és kiskereskedőket támogató, gazdasági szempontokat előnyben részesítő párthoz szeretett volna csatlakozni. További politikai tevékenységének nincs nyoma. Mi történt Fischer Márton és a socialisták között? *Magyarország*, 1929. november 17. 2. p.

⁴⁸ Bárdy é. n. 20–22.p.

⁴⁹ Uo. 26. p.

⁵⁰ Uo. 28–43. p.

ugyanakkor feltűnik a Mautner Sándorra „vadászó” hírhedt rendőrfőkapitány-helyettes, Sombor-Schweinitzer József alakja is.⁵¹

Mivel sem a túlélők visszaemlékezéseiben, sem a Bárdy által hivatkozott szakirodalomban nem szerepel Mautner Sándor neve, továbbá a fennmaradt rendőrségi iratok sem említik személyét vagy elfogásának tényét,⁵² megalapozottan feltételezhető, hogy az életrajz szerzője eltúlozta az angyalföldi aktivista szerepét az illegális munkásmozgalmi tevékenységben.

Mautner Sándor halála

Az egykori munkásmozgalmi aktivista életének egyik legellentmondásosabb kérdése halálának körülményeihez kapcsolódik, mivel a különböző források, visszaemlékezések eltérő helyszíneket és eseménysorokat jelölnek meg. Bárdy Zoltán részletesen ismerteti az angyalföldi illegális kommunista halálának állítólagos körülményeit és utolsó szavait, azonban az előzőekben bemutatott forráskritikai problémák miatt a beszámolót semmilyen szempontból sem tekinthetjük hitelesnek.⁵³

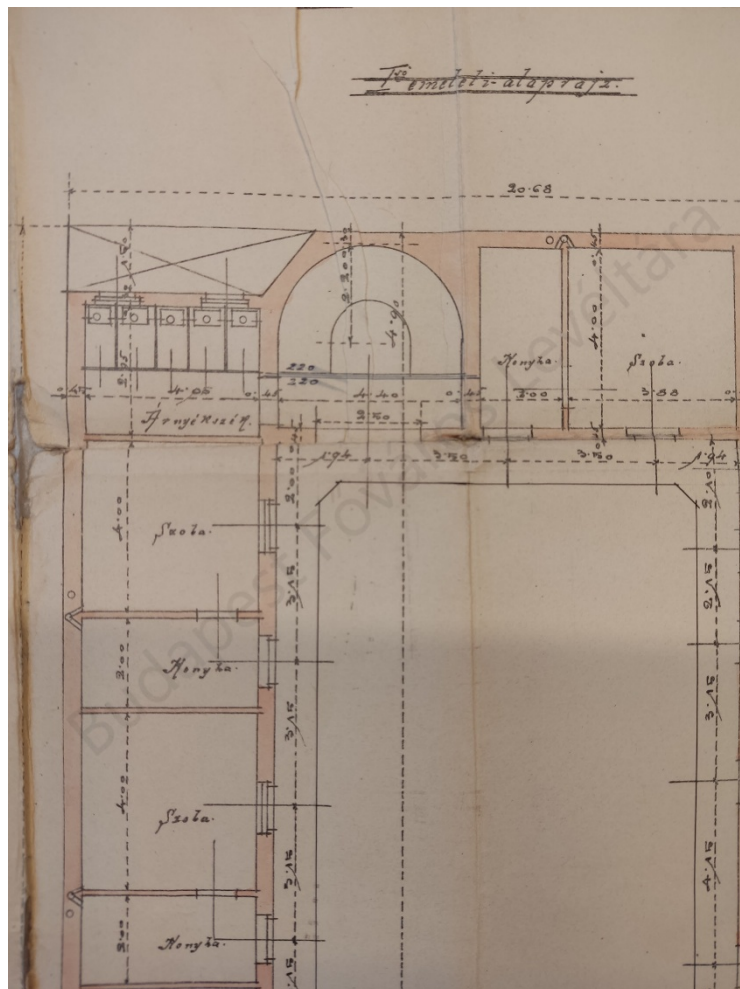
7. kép. A XIII. kerületi Mohács utca 13. Mautner Sándor 1914-től haláláig itt lakott.
(A szerző felvétele)

⁵¹ Uo. 21., 22–25., 36., 38., 55. p.; A hírhedt rendőrfőkapitány-helyettes gúnyneve a kommunista körökben a „Svejnik” (németül *Schwein*, azaz „disznó”) volt. Kovács 2009. 9. p.

⁵² BFL VI.1.d 1., 3–4. doboz; MNL OL K 150 3558/2024. 651 f.6/1943. I–III. kötet.

⁵³ Ráadásul Bárdy a kéziratban belül sem következetesen mutatta be Sándor halálát. A könyv elején egészen más körülményeket jelenít meg, mint a szöveg végén. Bárdy é. n. 5. és 75. p.

Mautner Sándor nyomát családja 1944-ben vesztette el, hivatalosan pedig 1952-ben nyilvánították halottá.⁵⁴ Az egykori munkásmozgalmi mártír unokájának tudomása szerint a bori munkatáborban végezték ki, míg egy másik oldalági rokon úgy értesült, hogy a tábor kiürítésekor Mautner egy olyan vasúti vagonba került, amelyet partizánok robbantottak fel.⁵⁵ A hírhedt munkatábor történetét feldolgozó szakirodalom, valamint a túlélők visszaemlékezései azonban egyik verziót sem erősítik meg. Pintér István rövid életrajzi összefoglalójában azt közli, hogy a tábor kiürítését követően a foglyokat gyalogmenetben Németország felé hajtották, és Mautner Sándor útközben vesztette életét, azonban konkrét helyszínt nem jelöl meg.⁵⁶ A Wikipédia vonatkozó szócikke Mautner halálának helyeként a németországi Flossenbürgöt adja meg, ugyanakkor az erre vonatkozó, a Yad Vashem adatbázisára mutató hivatkozás sokáig nem volt érhető.⁵⁷

8. kép. A Mohács utca 13. emeleti alaprajza. A család a lépcsőfeljáró közelében az árnyékszék mellett lakott. Második feleségének családja pedig a szomszédos lakásban. (BFL XV.17.d.328 Hrsz.: 27990)

⁵⁴ Halotti anyakönyv, Vecser 1953. június 25. 43. folyószám
<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9R1G-RZ3?view=index&personArk=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3A6JYP-GYFW&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SF-PG1> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

⁵⁵ Mautner Sándor unokájának és feleségének egyik rokonának szóbeli közlése alapján.

⁵⁶ Pintér 1985. 85. p.

⁵⁷ https://hu.wikipedia.org/wiki/Mautner_S%C3%A1ndor (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.)

A kérdés megválaszolásához egy 1989-ben megjelent újságcikk vitt közelebb, amely arról számolt be, hogy az Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény részére Andó Istvánné – Mautner Sándor feleségének rokona – átadta az egykori munkaszolgálatos „lágerből küldött utolsó leveleinek másolatát”.⁵⁸ A gyűjteményben lévő dokumentumok között valóban található egy tábori postai levelezőlap, amely formai jegyei alapján megfelel a bori munkatáborban használatos előírásoknak, és amelyet Mautner Sándor 1944. július 2-án adott fel családjára.⁵⁹ A tábori postaszám (M 545) alapján Csapody Tamás, a szerbiai munkatábor kutatója megállapította, hogy a levelet a Bor közelében fekvő Innsbruck altáborból küldték. A bori munkaszolgálatosok történetét feldolgozó *Bori munkaszolgálatosok* című kötet szerzője arról is tájékoztató, hogy bár a 2011-ben megjelent művében még nem szerepelt Mautner Sándor neve, azonban későbbi kutatásai során már azonosította az egykori angyalföldi munkásmozgalmi aktivista adatait, akit 1943-ban szállítottak a táborba.⁶⁰ A rendelkezésre álló információk alapján megállapítható, hogy Mautner nemcsak túlélte a bori munkatábor megpróbáltatásait, hanem a tábor kiürítése során a gyalogmenetek közben végrehajtott tömeges kivégzéseknek sem esett áldozatul. A fennmaradt nyilvántartások szerint 1944. november 9-én regisztrálták érkezését a németországi flossenbürgi koncentrációs táborban.⁶¹ Az ekkor beérkezett fogolycsoport tagjai között valóban voltak korábbi bori munkaszolgálatosok,⁶² így bizonyossá vált, hogy Mautner Sándor ebben az időpontban még életben volt. A kutatás eredményeként a halálának idejére és helyére vonatkozó korábbi feltételezések megcáfolhatónak bizonyultak. Sőt 2026. január 27-én a Wikipedia Mautner Sándorról szóló szócikkében szereplő, az egykori munkásmozgalmi mártír halálának időpontjára hivatkozó korábban elérhetetlen link is frissítésre került. A Yad Vashem gyűjteményben egy személyes nyilatkozat alapján felvett veszteséglistán Mautner Sándor halálának a flossenbürgi helyszínt és az 1944. december 3-i időpontot találjuk.⁶³ Mindezek fényében Mautner Sándor halálának helye nagy valószínűséggel a flossenbürgi koncentrációs tábor (vagy esetleg annak valamelyik altábor) volt, és időpontját 1944 novemberére vagy legkésőbb december első napjaira tehetjük.

A családi emlékezet

Mautner Sándor halálának körülményei mellett a kutatás során egy másik, forráskritikai szempontból szintén problematikus kérdés is előtérbe került, amely az egykori kommunista aktivista letartóztatásának körülményeire vonatkozik. E probléma Sándor unokájával folytatott személyes beszélgetésem során került elő. Bárdy Zoltán – forráskritikai szempontból erősen megkérdőjelezhető – kéziratában részletesen ismerteti Mautner lebukásának és elfogásának

⁵⁸ Dr. Dömötör Ákos: A múlttól szóló tárgyak krónikájából. *Angyalföld*, 1989. szeptember. 7. p.

⁵⁹ AHGY Leltári szám 89.357.1.–358.1.

⁶⁰ Dr. Csapody Tamás e-mail-ben történt közlése. 2024.09.18.

⁶¹ <https://collections.arolsen-archives.org/en/search/person/10944163?s=mauthner%20s%C3%A1ndor&t=1032870&p=0> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.) A nyilvántartásban a születési dátumot elírták, 1903. november 1. lett feltüntetve.

⁶² Csapody 2011. 306–308.p.

⁶³ <https://collections.yadvashem.org/en/names/6768624> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.) A születési dátum ebben a nyilvántartásban is pontatlanul lett bejegyezve (1903. április 1. december 2. helyett). A nyilatkozó Bergmann János, egykori szintén flossenbürgi rab. <https://collections.yadvashem.org/en/names/7316864> (Utolsó lekérdezés: 2026.07.06.); A december 3-i halálzási időpont más forrásból nem erősíthető meg, azonban a november 8–9-én érkezett egykori bori munkaszolgálatosok állapotára vonatkozó információk alapján kicsi a valószínűsége, hogy Mautner Sándor december eleje után még hosszabb ideig életben lehetett volna. Csapody Tamás e-mail-ben történt közlése, 2026.04.21.

történetét. Állítása szerint Mautner illegális párttevékenysége már korábban a hatóságok látókörébe került, és az angyalföldi illegális sejt „Macska” fedőnevű összekötőjének elfogása döntő fordulatot hozott az ügyben. Bárdy elbeszélése alapján az elfogott kapcsolattartó felfedte Mautner kilétét, akinek ezt követően a hatóságok csapdát állítottak, majd rövidesen őrizetbe vették. A szerző szerint e letartóztatás következményeként került Mautner a Borba induló munkaszolgálatosok közé.⁶⁴

Ezzel szemben a családi emlékezet egy ettől jelentősen eltérő narratívát őrzött meg. Mautner Sándor unokája nagymamájától, az özvegy Balla Erzsébettől származó értesüléseire hivatkozva a „Macska”-történetet utólagos kitalációként ismerte. Nagymamája szerint Mautner letartóztatása valójában politikai konfliktus következménye volt, amely Sándor és Kádár (eredetileg Csermanek János, de a Barna vezetéknévét is használta illegalitásban) János között alakult ki, és amelynek eredményeként Kádár félreállította politikai ellenlábását. A leszármazott ezt a verziót hitelesebbnek tartotta, részben egy gyermekkori emlékére hivatkozva. Elbeszélése szerint egy alkalommal a Mautner család Mohács utcai lakásán megjelent Kádár János, aki – a családi narratíva szerint – korábbi szerepét megbánva egy rózsadombi ingatlan felajánlásával kívánt jóvátételt nyújtani, amelyet az özvegy felháborodva visszautasított.

A családi visszaemlékezés szerint ezt követően nem sokkal egy újságíró (Bárdy Zoltán) kereste fel a családot azzal a céllal, hogy segítséget kérjen Mautner Sándor életrajzának megírásához. A felajánlott ellenszolgáltatás 10 000 forint vagy egy lakás kiutalása volt. A leszármazott elmondása alapján, noha az elkészült kézirat végül nem jelent meg nyomtatásban, a család mégis ennek köszönhetően lakáshoz jutott, amelybe rövid időn belül be is költöztek.

A fenti visszaemlékezések tartalmát ez idáig nem sikerült dokumentumokkal alátámasztanom. Ugyanakkor jól illusztrálják, hogy Mautner Sándor életpályájával részben, illegális kommunista működésével pedig szinte egészében rekonstruálhatatlan kérdések maradtak fenn.

További kérdések Mautner Sándor életpályájával kapcsolatban

Mautner Sándor életének eddigi feltárása azt mutatja, hogy az illegalitásban végzett tevékenységén túlmenően más területeken is további kutatási lehetőségek kínálkoznak.

Továbbra is megválaszolatlan kérdés, hogy Mautner Sándor méltatása miért maradt alapvetően helyi keretek között, miközben a hozzá hasonló sorsú kommunista mártírok a szocialista korszak hivatalos emlékezetpolitikájában rendszerint kiemelt szerepet kaptak. Feltételezhető, hogy a tervezett életrajzi kötet megjelenése érdemben hozzájárult volna emlékének szélesebb körű kanonizálásához, azonban ennek elmaradása tovább növelte az életúttal kapcsolatos bizonytalanságokat. Mindmáig tisztázatlan az is, hogy a kézirat szerzőjét, Bárdy Zoltánt milyen motivációk vezérelték az életrajzi írás elkészítése során.⁶⁵ További

---

⁶⁴ Bárdy é. n. 46–59. p.; Arról azonban Bárdy nem tesz említést, hogy Mautner Sándor már korábban is volt munkaszolgálaton Makón, ami egy 1940-ben keletkezett iratból derül ki. AHGY Leltári szám 89.354.1–355.1

⁶⁵ Bárdy Zoltán személyének és életútjának feltárásához további kutatások szükségesek. Jelenlegi ismereteink szerint a nemzeti gondozotti státusza, és újságírói tevékenysége mellett életéről és munkásságáról csupán szórványos adatok állnak rendelkezésre. Bárdy é. n. fedőlap. Elsősorban Sárközi Gyulával közösen írt kémtörténeteket, amelyek folytatásos közlés formájában jelentek meg különböző napilapokban és folyóiratokban. Sárközi Gyula—Bárdy Zoltán: A ciklon akció. *Békés Megyei Népiújság*, 1966. március 12.2. p. Neve társszerzőként szerepel az 1979-ben megjelent *Kémek és diverzánsok* című kötetben. Acél—Bíró—

magyarázatra szorul az a körülmény is, hogy a mű – a nyilvánvaló forráskezelési problémákon és plágiumgyanún túl – végül miért nem került kiadásra, noha a családi visszaemlékezések szerint a hozzátartozók megkapták a kézirat elkészültével a felajánlott ellenszolgáltatást.

Betlen Oszkár

9. kép. Betlen Oszkár (1909–1969), akinek visszaemlékezéseit Bárdy átvette, és kicserélte a neveket, valamint a helyszíneket.
(*Magyar Életrajzi Lexikon. 3. Kiegészítő kötet A–Z. Budapest, 1981. 77. p.*)

E kérdések megválaszolása további, elsősorban levéltári és családtörténeti kutatásokat igényel, amelyek hozzájárulhatnak Mautner Sándor életútjának és emlékezetének teljesebb történeti rekonstrukciójához.

Levéltári/Gyűjteményi források

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény (AHGY)

Leltári szám 89.349.1–358.1 Tábori postai levelezőlap a bori munkatáborból, Mautner Sándor 1944. július 2.

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

III.10.1 Ki- és hazatelepültekkel kapcsolatos útlevevények

Bárdy—Sárközi 1979. Emellett szintén Sárközi Gyulával közösen jegyezte azt az életrajzi tanulmányt, amely Erdős József festőművész és kommunista mártír életét mutatja be. Bárdy Zoltán—Sárközy Gyula: Erdős József (1904–1944). *Párttörténeti közlemények*, 1976. 4. szám. 193–200. p.

Budapest Főváros Levéltára (BFL)

IV.1419.j Az 1941. évi népszámlálás budapesti felvételi és feldolgozási iratainak gyűjteménye

IV.1419.n Az 1945. évi budapesti népszerűírás felvételi és feldolgozási iratainak gyűjteménye

VI.1.d Magyar Királyi Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának iratai. Politikai és rendészeti osztály (nyomozó csoport) iratai

VIII.369.b Budapest Székesfővárosi VI. Kerületi Szent László Utcai Községi Elemi és Továbbképző Ismétlő Népiskola iratai. Anyakönyvek, tanulói nyilvántartások

VIII.452.b Budapest Székesfővárosi XIII. Kerületi Gömb Utcai Községi Elemi Fiú Népiskola iratai. Anyakönyvek, tanulói nyilvántartások

VIII.466.b Budapest Székesfővárosi XIV. Kerületi Őrnagy Utcai Községi Népiskola iratai (1897–1904. Budapest Székesfővárosi VII. Kerületi Várna Utcai Községi Elemi Népiskola, 1904–1941. Budapest Székesfővárosi VII. (1934-től XIV.) Kerületi Őrnagy Utcai Községi Elemi Népiskola) iratai. Anyakönyvek, tanulói nyilvántartások

IX.224 A Budapesti Férfiszabók és Fiúruha-készítők (1885–1904. Budapesti Férfi- és Nőiruha-készítők, 1904–1932. Budapesti Férfiszabók) Ipartestülete iratai

XV.17.d.329 Építési ügyosztályok tervtára

XV.20.1.XXXIII.1.a Állami anyakönyvek

XXIII.101.a.1 Budapest Főváros Tanácsa tanácsülési jegyzőkönyvei

XXXV.95.a MDP Budapesti Pártbizottságának ülései

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL)

K 150 Polgári kori kormányhatósági levéltárak. Belügyminisztériumi levéltár. Általános iratok

Online források

Arolsen Archives. International Center on Nazi Persecution

<https://arolsen-archives.org>

FamilySearch

Állami és egyházi anyakönyvek

<https://www.familysearch.org/en/united-states/>

(Az oldal forrásai csak regisztrációt követően érhetőek el.)

Yad Vashem. The World Holocaust Remembrance Center

<https://www.yadvashem.org/>

Nyomtatott források

Békés Megyei Népújság, 1966

Budapest, 2008

[*Budapesti Czim- és Lakásjegyzék 1922–1923*](#)

Esti Budapest, 1953
Magyarország, 1929
Ruházati Munkás, 1963
Párttörténeti közlemények, 1976
Pest Megyei Hírlap, 1971

Felhasznált irodalom

- Acél–Bíró–Bárdy–
Sárközi 1979   Acél Leó – Bíró Lajos – Bárdy Zoltán – Sárközi Gyula: *Kémek és diverzánsok*. Budapest 1979.
- Bárdy é. n.   Bárdy Zoltán: *A pártért, a népért küzdöttek. Mautner Sándor és harcostársai*. Kiadatlan kézirat. É.n.
- Betlen 1980   Betlen Oszkár: *Élet a halál földjén*. Budapest, 1980.
- Csapody 2011   Csapody Tamás: *Bori munkaszolgálatosok*. Budapest, 2011.
- Erényi 1989   Erényi Tibor: *Angyalföld munkásmozgalmának története, 1867–1958*. Budapest, 1989.
- Kovács 2009   Kovács Tamás: *Rendőrségi célkeresztben a szélsőjobb*. Budapest, 2009.
- Nemes 1975   Nemes Béla: Egy meghiúsult levante-nagygyakorlat 1939 őszén. In: *Vagyunk az ifjú gárda. Emlékezések az ifjúmunkás-mozgalomra 1900–1944*. Szerk.: Lányi Ernőné. Budapest, 1975.
- Pintér 1985   Pintér István: Mautner Sándor 1903–1944. In: *Elődeink, példaképeink: Budapest XIII. kerület, Angyalföld forradalmi munkásmozgalmának kiemelkedő, elhunyt harcosainak életrajzgyűjteménye*. Szerk.: Petrák Katalin. Budapest, 1985. 84–85. p.
- Rákos 1975   Rákos Éva: Egy illegális nyomda munkája 1944-ben. In: *Vagyunk az ifjú gárda. Emlékezések az ifjúmunkás-mozgalomra 1900–1944*. Szerk.: Lányi Ernőné. Budapest, 1975.
- Szele–Szele 2004   *Kényszermunka, erőltetett menet, tömeghalál: túlélő bori munkaszolgálatosok visszaemlékezései, 1943–44*. Szerk.: Szele Anna – Szele György. Budapest, 2004.

Impresszum
Budapesti Levéltári Mozaikok

A kiadó neve: Budapest Főváros Levéltára
A kiadó székhelye: 1139 Budapest, Teve u. 3–5.
Felelős kiadó: Dr. Kenyeres István főigazgató

Főszerkesztő: Dr. Simon Katalin
Szerkesztőség: Fazekasné Dr. Toma Katalin, Dr. Fehér Csaba, Dr. Garami Erika, Dr. Ternováczi Bálint, Dr. V. László Zsófia, Tóth Gergely (technika- és honlapfelelős)

A szerkesztőség elérhetősége: 1139 Budapest, Teve utca 3–5.; 1554 Budapest, Pf. 41.
e-mail: mozaikok@bparchiv.hu